

Nr 382

Av herr Svensson i Ljungskile m. fl., om ökat statsbidrag till föreläsningsförmedling och konsulentverksamhet.

I årets statsverksproposition, bilaga 10, punkt 324, behandlas bland annat frågan om statsbidrag till bildningskonsulenter. I anslutning härtill få vi anföra följande.

I den grundläggande propositionen angående åtgärder till främjande av det fria och frivilliga folkbildningsarbetet m. m. (1947:204) baserades det statliga stödet åt verksamheten på 1944 års folkbildningsutredningsförslag. Det underströks i dess betänkande, att yrkanden från flera bildningsorganisationers sida framförts att erhålla statsunderstöd för anställande av bildningskonsulenter dels för verksamheten inom länen i anslutning till folkbildningsförbundens verksamhet, dels för verksamhet inom studieförbunden, dels ock för övrig instruktörs- och upplysningsverksamhet. Utredningens förslag, att ett statligt stöd skulle så avvägas, att det täckte halva kostnaden för konsulentverksamheten, föranledde icke någon erinran från Kungl. Maj:ts sida. Föredragande departementschefen underströk i propositionen, att erfarenheterna visat, att folkbildningskurserna »äro ett av de värdefullaste inslagen i folkbildningsarbetet» och fann det under sådana omständigheter motiverat, »att staten ger denna del av folkbildningsarbetet ett verksamt stöd». Förslaget från folkbildningsutredningen i vad gällde statligt stöd åt konsulentverksamheten fann han »befogat».

Kungl. Maj:ts förslag, som utan ändring antogs av riksdagen, innebar för det första verksamhetsåret ett anslag av 30 000 kronor, som beräknades svara mot halva kostnaden för sex konsulenter. Kostnaden beräknades sålunda till 10 000 kronor per konsulent och statsunderstödet till 5 000 kronor per konsulent.

Det statliga stödet, som sedan 1947 års beslut stått oförändrat, har i flera framställningar ansetts böra höjas för att svara mot förändringar i penningvärdet och härav betingade ökningar av kostnaderna för konsulentorganisationen.

I framställning avseende anslagsbehoven för budgetåret 1952/53 framfördes från Folkbildningsförbundets sida krav på höjning av understödet från 5 000 kronor till 6 000 kronor per konsulent, och detta förslag fick stöd också av statens folkbildningsnämnd, men det upptogs icke av skolöverstyrelsen och avvisades av Kungl. Maj:t.

Vid framställning rörande understöd för budgetåret 1953/54 framförde Folkbildningsförbundet yrkande på understödets höjning från 5 000 kronor

till 6 750 kronor per konsulent. Statens folkbildningsnämnd tillstyrkte förslaget och skolöverstyrelsen biträdde detsamma, så till vida att skolöverstyrelsen förordade höjning från 5 000 kronor till 6 000 kronor. Föredragande departementschefen avvisade yrkandet på höjt bidrag men ansåg däremot »med hänsyn till den fastare form, som konsulentorganisationen numera vunnit, och till konsulentverksamhetens omvittnade värde för folkbildningsarbetet i länen medel böra anvisas till bidrag till avlönande av ytterligare fyra konsulenter.»

Folkbildningsförbundet upprepade i framställning avseende understöd för budgetåret 1954/55 kravet på höjda understöd för konsulentverksamheten och yrkade, under erinran om den 1947 accepterade principen med understöd motsvarande halva kostnaden, att understödet borde höjas från 5 000 kronor till 6 900 kronor per konsulent. Statens folkbildningsnämnd tillstyrkte förslaget, medan skolöverstyrelsen stannade vid att förorda höjning av anslaget till 6 000 kronor per konsulent. Kungl. Maj:t lämnade även nu yrkandet utan avseende.

Samma yrkande har med samma resultat framförts i anslutning till behandlingen av anslagsfrågorna för budgetåret 1955/56.

I sin anslagsframställning för budgetåret 1956/57 återkom Folkbildningsförbundet på grundval av en utförlig redogörelse för konsulentfrågans utveckling från det första statsbidragsåret 1947/48 med krav på ökning av statsbidraget till 8 000 kronor per heltidsanställd och 4 000 kronor per halvtidsanställd konsulent jämte 2 000 kronor som särskilt bidrag för pensionsförsäkringskostnader.

Skolöverstyrelsen föreslår ändrade grunder för statsbidragets beräkning, nämligen tre fjärdedelar av konsulentens årslön, dock högst 9 000 kronor för helt budgetår.

Skolöverstyrelsen har här enligt vår mening haft en helt oriktig utgångspunkt för sin beräkning, när den jämför dessa folkbildningskonsulenter med ungdoms- och nykterhetsinstruktörerna. För dessa senare är statsbidraget beräknat till tre fjärdedelar av ett årslöneunderlag på 12 000 kronor, vilket ungefärligen torde motsvara det faktiska löneläget. Folkbildningskonsulentera ha emellertid helt andra och långt mer krävande uppgifter än dessa instruktörer, de ha i flertalet fall en mer kvalificerad utbildning, och deras löner ansluta sig i regel till lönenivån för folkhögskollärare. Ett fasthållande från statens sida av 12 000 kronor som underlag för beräkningen av statsbidraget till folkbildningskonsulenternas avlöning skulle därför kunna befaras få en synnerligen ogynnsam återverkan såväl på lönesättningen för dem som på rekryteringsmöjligheterna. Skolöverstyrelsens enligt vår mening oriktiga avvägning på denna punkt har tyvärr blivit avgörande för departementschefens ställningstagande, varvid dock skolöverstyrelsens förslag om tre fjärdedelar av grundbeloppet i statsbidrag avvisats.

Departementschefen föreslår nu att bidraget alltjämt skall utgå med högst hälften av avlöningskostnaderna för konsulenterna, varvid ett bidragsunderlag av 12 000 kronor beräknas, så att maximibidraget per heltidskonsulent höjes från f. n. 5 000 kronor till 6 000 kronor.

Med framhållande av konsulentverksamhetens synnerliga betydelse för folkbildningsarbetet, vitsordad av såväl statens folkbildningsnämnd som skolöverstyrelsen, vilja undertecknade kraftigt understryka vikten av att statsbidraget uppräknas till en nivå, som svarar mot det stöd som avsågs vid 1947 års reform.

Förändringarna i penningvärdet och de konsekvenser dessa haft på löneutvecklingen ha betytt, att lönenivån på det offentliga området höjts med över 50 procent över den grundnivå, som i statlig tjänst fastställdes vid 1947 års löneroglering. Därtill kommer, att inom undervisningsväsendet nivån generellt höjts genom tjänsteförteckningsrevisioner. För avvägningen av lönenivån speciellt för bildningskonsulenterna bör erinras om att inom folkhögskolan, som utgjort bakgrund för löneavvägningen, 1951 års löneroglering och efterföljande tjänsteförteckningsrevision medfört en betydelsefull justering av lönerna. Bildningskonsulenterna ha i denna utveckling blivit en eftersläpande grupp, för vilka eftersläpningen modifieras endast av att huvudmännen lämnat ett bidrag, som varit större än det statliga bidraget, som sjunkit från hälften av kostnaderna till icke stort mer än en tredjedel.

Uppenbart är, att en god rekrytering icke kan i fortsättningen upprätthållas och att de mest meriterade bland bildningskonsulenterna måste finna det med sina intressen förenligt att övergå till annan verksamhet, därest icke verksamhetens ekonomiska betingelser förbättras.

Den förbättring av statsunderstödet, som nu erfordras för att lönenivån skall kunna förbättras, stannar icke vid en justering till 50 procent av nuvarande faktiska lönekostnader. Vid uppräkning måste även beaktas den föreliggande löneeftersläpningen samt därutöver behovet av att förena tjänsterna med pensionsförmåner. Det torde nämligen för verksamheten vara betydelsefullt, att tjänsterna icke få karaktär av passagetjänster för yngre folkbildare utan för kontinuitet i arbetet inrättas som pensionsberättigade tjänster med så långt möjligt fast innehavare.

Vid bedömningen av storleken av ett höjt statligt understöd till konsulentverksamheten torde man slutligen få kalkylera även med dels en generell justering av lönenivån för 1956, dels en viss förbättring av lönerna genom åtgärder från huvudmännens sida. Tagas därvid enbart de kostnader i betraktande, som hänföra sig till konsumentlönerna, synes en höjning av statsunderstödet, vid bibehållen andel av 50 procent av kostnaden, erforderlig till lägst 8 000 kronor för heltidsanställd och lägst 4 000 kronor för halvtidsanställd konsulent.

Med åberopande av det ovan anförda hemställes,
att riksdagen måtte till bidrag till föreläsningförmedling
och konsulentverksamhet för budgetåret 1956/57 anvisa ett
anslag av 192 000 kronor.

Stockholm den 26 januari 1956

Wald. Svensson

Olof Hammar

Hernfrid Bark